

**PROBLEMATIC EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AIMED AT
DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE
TEACHERS**

Kaldibaeva Aygul Jaksilikovna

Nukus State Pedagogical Institute

Teacher of the Department of methods of teaching mathematics

Annotation: this article is a review of problematic educational technologies aimed at developing professional competence of future teachers.

Keywords: problem, Problem education, competence, technology, professional competence, situation, module, method, cognitive state, problem-modular education, cognitive state.

**Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga
qaratilgan muammoli ta'lim texnologiyalari**

Kaldibaeva Aygul Jaksilikovna

Nukus davlat pedagogika instituti

Matematika o'qitish metodikasi kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishga qaratilgan muammoli ta'lim texnologiyalari ko'rib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Muammo, muammoli ta'lim, kompetentsiya, texnologiya, kasbiy kompetentlik, vaziyat, modul, usul, kognitiv holat, muammoli-modulli ta'lim, kognitiv holat.

Bo'lajak o'qituvchilarni muammoli ta'lim texnologiyalari vositasida o'qitish jarayonida pedagogik faoliyatning birgalikdagi xususiyatini hisobga olgan holda, mashg'ulotlarga nafaqat individual, balki guruhda muhokama qilish, hal qilish va baholashni ham talab qiladigan kasbiy vazifalarni kiritish maqsadga muvofiqdir. Guruh muammolarini hal qilish jarayonida bo'lajak

o'qituvchilar ijtimoiy va kasbiy o'zaro munosabat ko'nikmalarini, muayyan ijtimoiy va huquqiy normalarga rioya qilish tajribasini egallaydilar.

Muammoli-interfaol texnologiyasidan foydalanganda sodir bo'layotgan jarayonlar o'zgaradi, bu birinchi navbatda professor-o'qituvchining bo'lajak o'qituvchilar bilan o'zaro munosabatlariga taalluqlidir. Professor-o'qituvchilar o'zlarining ijobiy yoki salbiy munosabatini fan asoslarini tanishtirish va savollarga, sharhlarga va talabalarning xatti-harakatlariga javob berish orqali ifodalaydilar. Sodir bo'layotgan voqealar dinamikasi bo'lajak o'qituvchilar sodir bo'layotgan voqealarning teng huquqli ishtirokchilari bo'lishlari va o'rganishni ular bilan professor-o'qituvchi o'rtasida tajriba almashish sifatida qabul qilishlari bilan tavsiflanadi.

Muammoli ta'lim texnologiya vositasida muammoli-interfaol texnologiyasidan foydalangan holda darslarni o'tkazishda "kognitiv holatining ochiqligi" shartlariga rioya qilish kerak.

Ochiq kognitiv holati bilish mumkin bo'lgan vaziyatlarga alohida munosabat turini nazarda tutadi. Ochiq holatida bo'lajak o'qituvchining individual ongi o'zgaruvchanligi va bir xil vaziyatni, holatni tushunishning sub'ektiv usullarining xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Ochiq kognitiv holatini amalga oshirish uchun professor- o'qituvchi quyidagilarga yordam beradigan usullarni tanlashi kerak:

- 1) bir holatga turli ruhiy qarashlarni anglash, idrok etish imkoniyatini yaratish;
- 2) bir xil holatni tavsiflash va tahlil qilishning turli usullaridan foydalanish;
- 3) munozarada bo'lajak o'qituvchilarning holatlari va nuqtai nazarlarini almashish imkoniyatini amalga oshirish;
- 4) muammoni hal qilish bo'yicha bo'lajak o'qituvchilarning turli nazariy holatlari va fikrlarini muhokama qilishda sintez qilish;

- 5) turli g'oyalarni ilgari surish va noaniq xulosalar chiqarish, ularning mumkin bo'lgan nisbiy xususiyatini qayd etish;
- 6) ilmiy holatilarning haqiqiyiligini saqlab qolgan holda, hodisa, fakt, harakatni turli nuqtai nazardan izohlovchi boshqa xarakterdagi ilmiy axborotdan foydalanish;
- 7) kelajakka yo'naltirilganlikni shakllantirish - bo'lajak o'qituvchilarning kelajakdagi faoliyati, turli vaziyatlar va sharoitlarda kasbiy kompetentlikning turli yo'nalishlari, talabalarning shaxsiy holatisini tanlashiga e'tibor berish va ularning keyingi kasbiy kompetentlikini rejalashtirish iinkoniyatlarini istiqbolli ko'rish va rivojlanish.

"Ochiq kognitiv holati" shartiga rioya qilish, shuningdek, o'qitishda "faol yondashuv" bilan birlashtirilishi kerak, bu tushuntirish uchun auditoriya vaqtni qisqartirishni, bo'lajak o'qituvchilarning mustaqil ishini oshirishni nazarda tutadi. Vazifalarni bajarishda faoliyatni tashkil qilish uchun optimal vaqt miqdori rejalashtiriladi. Qiymatli mulohazalarni ifodalash, ularni muvofiqlashtirish va harakatlar uchun maksimal mumkin bo'lgan vaqt rejalashtiriladi. Shunday qilib, kasbiy kompetentlikni rivojlantirishga qaratilgan o'qitish usullarini tanlashda tashabbuskorlik, faollik va mas'uliyatni rivojlantirishga yordam beradigan usullarga alohida e'tibor beriladi.

Bundan tashqari, auditoriyada turli xil ishtirokchilar soni bilan ishchi guruhlarni tashkil qilish kerak. Guruhlar ma'lumot olish va tizimli o'rganish uchun sharoit yaratish mumkin bo'lgan forumni taqdim etadi. Turli guruhlar ichidagi munosabatlar, turli guruhlar faoliyatida ishtirok etish har bir bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetentligining bir qismi bo'ladi, chunki u turli xil kasbiy kompetentlikga kiradi va uning turli vazifalarini hal qiladi. Guruhda ishlash orqali har bir kishi ma'lum darajada o'zini shaxs va kasb egasi sifatida ko'rsatishi mumkin. Guruhlardagi muammoli-interfaol o'zaro ta'sir tufayli, ongli

qarorlar qabul qilish va o'z harakatlariga nisbatan konstruktiv qadamlar qo'yish qobiliyatini oshiradigan shaxsiy yoki shaxslararo ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyati paydo bo'ladi.

Ishtirokchilar soni har xil bo'lgan guruhlarda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish ham muhimdir. Asosiy e'tibor ishonch, bag'rikenglik va rag'batlantirish muhitida birgalikda ishlashga qaratilgan. Kognitiv va hissiy bilishga teng e'tibor beriladi. Individual va jamoaviy bilish jarayoniga ta'lim mazmunining mohiyati kabi ahamiyat beriladi.

Ta'lim rivojlanishining hozirgi sharoitida ushbu texnologiyalar faqat qisman qo'llaniladi. Loyiha texnologiyasi ancha muvaffaqiyatli amalga oshirilmoqda, bu bizning fikrimizcha, muammoli ta'lim jarayonida kasbiy kompetentlikni rivojlantirish uchun ham qo'llaniladi.

Muammoli-loyiha texnologiyasi.

Muammoli-loyiha texnologiyasi, A.I.Gerzenning fikriga ko'ra ta'limda kompetentliklarni rivojlantirish usullaridan biridir. Bugungi kunga kelib, loyiha asosidagi ta'lim amaliyotga yo'naltirilgan ta'lim modeli uchun butun dunyoda tan olingan metodologiyaga aylandi. Loyiha - bu aniq maqsadlarga ega bo'lgan faoliyat.

O'quv loyihasining maqsadlari guruh bilan birgalikda aniqlanadi. Bunda jarayon va ta'lim natijalari haqidagi tasavvurlar guruh a'zolarining g'oyalari va maqsadlari bilan boyib boradi.

Bo'lajak o'qituvchilar ta'lim jarayonida faol ishtirok eta boshlaydilar, o'quv jarayonini kurs g'oyalari (maqsadlar - harakatlar – resurslar) asosida rejalashtirishni o'rganadilar. Guruh erishiladigan maqsadlarning "umumiy qarashlarini" yaratadi. Eng oddiy versiyada ikkita natija ta'lim muammoli-loyihasini yakunlash muvaffaqiyatini tavsiflaydi va muvaffaqiyatli himoya qilgan va imtihondan (testdan) o'tgan bo'lajak o'qituvchilar ulushi va barcha

guruh a'zolarining birgalikdagi faoliyatidan qoniqish hosil qiladilar. Muammoliy loyihaga asoslangan o'quv kursi deyarli hech qachon to'liq foydalanilmaydigan manbalarni taqdim etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jumaev M.E., Tadjieva Z.G'. "Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitish metodikasi". (O O'Y uchun darslik.) Toshkent. "Fan va texnologiya" 2005.
2. Kim McMullen. Teaching Strategies: Nine Techniques for Success. 2022. <https://educationadvanced.com/resources>
3. Колеченко А. К. Энциклопедия педагогических технологий. – СПб.: КАРО, 2001. – 368 с
4. Mavlonova R. A. Raxmonqulova N.X. "Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi" Toshkent "Ilm ziyo", 2009 yil
5. Prenov, B. B., Janabergenova, A. J., & Mamutova, G. S. (2023). PECULIARITIES OF ORGANIZING THE PROCESS OF TEACHING MATHEMATICAL ANALYSIS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. QUALITY OF TEACHER EDUCATION UNDER MODERN CHALLENGES, 1(1), 354-359.
6. Prenov, B. B., Janabergenova, A. J., & Mamutova, G. S. (2023). FEATURES OF TEACHING MATHEMATICAL ANALYSIS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS. Gospodarka i Innowacje., 34, 210-212.

